

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра історії, археології,
інформаційної та архівної справи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва курсу	ВИЗНАЧНІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІЇ
Викладач (-і)	Олена КОЛОМІЄЦЬ, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи
Контактний тел.	+38(095) 377-65-70
E-mail:	kolomietselena1964@gmail.com
Обсяг та ознаки дисципліни	Вибіркова дисципліна, змістових модулів – 2. Форма контролю: залік. Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120. Формат: очний (offline / facetoface) / дистанційний (online). Мова викладання: українська.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, Messenger, Telegram за домовленістю.
Пререквізити	Особливі вимоги відсутні.

1. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Визначні особистості вітчизняної історії» є об'єктивне висвітлення історичного буття українського народу, творче переосмислення історико-культурної спадщини, формування історичних знань, розвиток історичного мислення крізь призму біографістики, оцінку діяльності особистостей, які залишають слід в історії свого народу, нації, держави.

Предметом вивчення даної дисципліни є життя і діяльність визначних особистостей вітчизняної історії, їх внесок в історико-культурну спадщину України.

Завдання вивчення дисципліни:

- формування компетентностей, важливих для особистісного розвитку майбутніх фахівців та забезпечення їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку праці;
- теоретична підготовка здобувачів, спрямована на поглиблення знань з історії та культури України, розуміння історичного процесу в його різноманітності й суперечності; визначення ролі особистості в історії, формування уявлень про місце людини в плинні історичного часу і простору, її суспільних, професійних, родинних практик, реальних і можливих життєвих сценаріїв, пов'язаності конкретної особистості з відомими подіями, явищами, процесами, фактами;
- створення науково-методичного підґрунтя для ефективного використання біографістики у галузі професійної та/або дослідно-інноваційній діяльності;
- формування необхідних практичних вмінь і навичок майбутнього фахівця, професійної готовності до вирішення конкретних евристичних завдань пошукової діяльності у сфері історії та археології, розробки та реалізації власних науково-дослідницьких проектів.

2. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- основи історичної науки;
- основні періоди історії України;
- суспільно-економічні, політичні, культурні процеси історичного розвитку українського народу;
- витоки української нації та її місце у загальнолюдських процесах;
- історію, теорію і практику українського державотворення;
- діяльність історичних осіб, визначних політичних, громадських, культурних діячів, учасників національно-визвольного руху й національно-культурного відродження.

вміти:

- аналізувати історичні процеси, факти, події;
- користуватися сучасними методами опрацювання історичних джерел, здійснювати інформаційно-пошукову роботу в галузі біографістики;
- оперувати історичною термінологією на рівні відтворення та використання в професійній діяльності;
- висвітлювати проблеми відновлення історичної пам'яті;
- актуалізувати роль і значення діяльності визначних особистостей вітчизняної історії;
- аналізувати основні тенденції розвитку історичної науки на сучасному етапі.

набути соціальних навичок (soft skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал;
- взаємодіяти в соціокультурному середовищі.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

При організації освітнього процесу в Центральнотраїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Положення про організацію вивчення вибіркових навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Визначні особистості вітчизняної історії з часів Київської Русі до середини XIX ст.

Тема 1. Вступ до курсу «Визначні особистості вітчизняної історії»

Предмет і завдання курсу.

Особистість в історії як сукупність уявлень про місце людини в плинні історичного часу та простору: від первісного усвідомлення до сучасної доби.

Поняття «історична постать». Видатні українці усіх часів.

Тема 2. Визначні постаті Давньоруської держави

Княгиня Ольга – найвеличніша правителька Київської Русі.

Князь-воїн Святослав Хоробрий.

Князь-Святитель і державотворець Русі-України Володимир Великий.

Ярослав Мудрий – великий князь Київський, державний та політичний діяч.

Нестор Літописець – автор першої писемної історії України.

Преподобний Феодосій Печерський – засновник монастирського статуту і родоначальник чернецтва.

Володимир Мономах – організатор успішних походів проти половців.

Данило – князь Галицький.

Тема 3. Визначні постаті литовсько-польської доби української історії.

Легендарний засновник традицій Запорозької Січі Дмитро Вишневецький.

Роксолана – перша леді Османської імперії.

Василь-Костянтин Острозький – військовий і політичний діяч, меценат.

Першодрукар І. Федоров (Федорович).

П. Конашевич-Сагайдачний – видатний полководець і політичний діяч.

Петро Могила – церковний і політичний діяч, просвітник.

Тема 4. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. та її герої.

Богдан Хмельницький – провідник національно-визвольних змагань, творець Української козацької держави та її перший гетьман.

Народні герої визвольної війни: М. Кривоніс, Д. Нечай, І. Богун.

Іван Виговський – ініціатор спроби українсько-польського порозуміння.

Великий полководець і характерник Іван Сірко.

Тема 5. Визначні особистості часів козацько-гетьманської держави (друга половина XVII – XVIII ст.).

«Сонце Руїни» Петро Дорошенко.

Гетьман Іван Мазепа – будівничий незалежності України і ворог імперії.

Пилип Орлик – гетьман Війська Запорозького у вигнанні.

Кирило Розумовський – останній правитель України доби Гетьманщини.

Тема 6. Видатні діячі української культури XVIII ст.

Феофан Прокопович – письменник, вчений, богослов.

Григорій Сковорода – філософ свободи і життєтворчості.

Плеяда видатних композиторів (Д. Бортнянський, М. Березовський, А. Ведель).

Майстер пізнього бароко і рококо, галицький скульптор Йоган Георг Пінзель.

Тема 7. Діячі національно-культурного відродження України XIX ст.

І. Котляревський – класик нової української літератури.

Засновник Харківського університету Василь Каразін.

М. Костомаров – видатний український історик, етнограф, громадський діяч.

Т. Шевченко – національний герой і символ України.

Яскраві постаті Галицького відродження: М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький.

Змістовий модуль 2. Визначні особистості вітчизняної історії від другої половини XIX до початку XXI ст.

Тема 8. Громадсько-політичні діячі України другої половини XIX – початку XX ст.

Українофіли – українські патріоти другої половини XIX ст.

М. Драгоманов – видатний український публіцист, історик і філософ, «перший українець» в Європі.

Патріарх української історичної школи В. Антонович.

Безсмертний автор Державного гімну України Павло Чубинський.

Ідеолог українського самостійництва М. Міхновський.

Є. Чикаленко – громадський діяч, меценат української культури, видавець і публіцист.

Тема 9. Діячі української культури в боротьбі за утвердження культурної самобутності й піднесення національної свідомості українського народу (друга половина XIX – початок XX ст.).

Розквіт українського письменства: Пантелеймон Куліш, Марко Вовчок, Панас Мирний, Леся Українка, Михайло Коцюбинський, Ольга Кобилянська, Василь Стефаник.

Іван Франко – письменник, публіцист, перекладач, громадський діяч, ідейний архітектор української нації.

Діячі театрального мистецтва: Марко Кропивницький, Микола Садовський, Панас Саксаганський, Іван Карпенко-Карий, Марія Заньковецька.

Основоположник української класичної музики Микола Лисенко.

Тема 10. Золоті імена в українському мистецтві кінця XIX – початку XX ст.

Видатні представники української живописної школи кінця XIX – початку XX ст.: М. Пимоненко, С Васильківській, І. Труш, О. Новаківський, О. Мурашко.

Принцип безпредметного живопису Казимира Малевича.

Генії українського авангарду (В. Кандинський, А. Петрицький, О. Богомазов, О. Екстер, М. Бойчук).

Модерністська скульптура Олександра Архипенка.

Микола Леонтович – славетний український композитор, диригент і педагог.

Архітектурна діяльність Владислава Городецького.

Тема 11. Видатні науковці першої половини XX ст.

Видатний учений-біолог, лауреат Нобелівської премії І. Мечніков.

І. Пулюй – український фізик та електротехнік, громадський діяч, перекладач.

Авіаконструктор І. Сікорський.

В. Вернадський – мислитель і природознавець, перший Президент Української Академії наук.

Ю. Кондратюк – вчений винахідник, піонер ракетної техніки й теорії космічних польотів.

Тема 12. Українські благодійники і меценати кінця XIX – початку XX століття

Творець Тростянецького парку Іван Михайлович Скоропадський.

Ханенки – козацько-старшинський рід діячів Гетьманщини

Тарновський Василь – громадський і культурний діяч, аматор української старовини, меценат.

Підприємець і благодійник Микола Терещенко.

Іван Харитоненко – землевласник, промисловець-цукрозаводчик, філантроп і меценат.

Симиренки – рід промисловців, науковців і практиків садівництва, піонерів пароплавства на Дніпрі, меценатів української культури.

Лазар Бродський – підприємець, цукровий магнат, меценат і філантроп.

Семен Могилевцев – державний і громадський діяч, благодійник і меценат.

Тема 13. Визначні діячі Української революції 1917 – 21 рр.

Творець української державності, символ всеукраїнського національного єднання Михайло Грушевський.

Симон Петлюра – організатор українських збройних сил, головний отаман військ УНР.

Володимир Винниченко – український революціонер у полоні соціалістичних ідеалів.

Українська держава Гетьмана Павла Скоропадського: здобутки і втрати.

Євген Петрушевич – Президент Української Національної Ради і Уповноважений Диктатор ЗУНР.

Дмитро Дорошенко – політичний діяч, дипломат, історик і публіцист.

Тема 14. Видатні постаті національно-культурного відродження 1920 – 1930-х років.

Микола Хвильовий – романтик, авангардист й український націонал-комуніст.

Революціонер українського театру Лесь Курбас.

Класик українського кінематографа Олександр Довженко.

«Розстріляне відродження».

Тема 15. Визначні діячі українського національно-визвольного руху 1920-50 рр.

Євген Коновалець – засновник активного українського націоналістичного руху як воєнно-політичного явища.

Ідеолог українського інтегрального націоналізму Дмитро Донцов.

Степан Бандера – провідний діяч українського національно-визвольного руху, знакова особистість в українській історії.

Роман Шухевич – політичний і військовий діяч українського революційно-визвольного руху, генерал-хорунжий УПА.

Націоналістична діяльність Ярослава Стецька.

Андрей Шептицький – провідник української церкви й національного руху першої половини ХХ ст.

Тема 16. Діячі української культури в тоталітарній державі

Покоління шістдесятників: І. Драч, М. Вінграновський, В. Симоненко, І. Світличний, Л. Костенко, Є.Сверстюк, А. Горська, В. Зарецький, О. Заливаха.

Зародження дисидентського руху: Л. Лук'яненко, І. Кандиба, П. Григоренко, М. Руденко, О. Бердник та ін.

Поет і дисидент В. Стус.

Маніфест українських дисидентів Івана Дзюби.

В. Чорновіл – провідник українського національно-демократичного визвольного руху.

Тема 17. Визначні особистості Кіровоградщини

Єлисаветградський міський голова Олександр Пашутін.

Марко Кропивницький – фундатор українського професійного театру.

Володимир Ястребов – археолог і етнолог українського Півдня.

Гаврило Близнін – науковець, піонер у справі становлення та розвитку сільськогосподарської служби на Півдні України.

Благодійниця Анна Дмитрян.

Архітектор Яків Паученко.

Письменник і драматург Володимир Винниченко.

Дмитро Чижевський – науковець-енциклопедист, літературознавець, дослідник історії культури і філософії.

Сміливий новатор в українській літературі ХХ ст. Юрій Яновський.

Євген Маланюк – «імператор залізних строф», культуролог, публіцист і літературний критик.

Василь Сухомлинський – видатний педагог, публіцист, письменник і поет.

Тема 18. Визначні українці сучасної доби

Микола Амосов – видатний кардіолог, кібернетик, письменник.

Перший космонавт незалежної України Леонід Каденюк.

Борис Патон – людина-епоха, видатний учений в галузі зварювального виробництва та мостобудування.

Любомир Гузар – людина любові і світла, экс-глава УГКЦ.

Богдан Гаврилишин – видатний економіст, громадський діяч, меценат.

Богдан Ступка – незабутній акторський талант.

Легенда українського спорту Валерій Лобановський.

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль.

Рейтинг здобувача із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою, у тому числі: перший модуль – 50 балів, другий модуль – 50 балів.

Семестровий залік полягає в оцінці рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу на лекційних, практичних, семінарських або лабораторних заняттях і виконання індивідуальних завдань за стобальною та дворівневою («зараховано», «не зараховано») та шкалою ЄКТС результатів навчання.

6. Рекомендовані джерела інформації

Базова література

1. Бойко О. Д. Історія України: навч. посібник / О. Д. Бойко. 7-е видання, стереотипне. К.: Академвидав, 2018, 720 с.

2. Видатні постаті в історії України (IX – XIX ст.): короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети / Дрожжин В. П., Калінцев Ю. О., Сокирко О. Г., Червінський В. І. К.: Вища школа, 2002. 359 с.
3. Видатні постаті України: біографічний довідник / голов. ред.. Г. В. Щокін; Міжрегіональна академія управління персоналом; Книжкова палата України. К.: МАУП, 2004. 872 с.
4. Греченко В. А. Історія та культура України: підручник / В. А. Греченко. Харків: ХНУВС, 2017. 440 с.
5. Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. К. Наукова думка, 2003 – 2019.
6. Історико-культурна спадщина: збереження, доступ, використання: монографія / відп. ред. І. І. Тюрменко. К.: НАУ, 2021. 280 с.
7. Історія української культури: навчальний посібник / за ред. О. Ю. Павлової. К.: Центр учбової літератури, 2012. 368 с.
8. Історія української культури: у 5-ти т. К.: Наукова думка, 2001.
9. Комаринська З. М. Історія України: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2011. 451 с.
10. Костомаров М. І. Історичні постаті / пер. з рос. І. С. Голуб. Д.: Січ, 2008. 735 с.
11. Кульчицький С. В., Мисик Ю. А., Власов В. С. Історія України / С. В. Кульчицький, Ю. А. Мисик, В. С. Власов. Київ: Літера, 2011. 526 с.
12. Лазарович М. Історія та культура України: підручник / М. Лазарович. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с.
13. Литвин В. М. Історія України / В. М. Литвин, В. М. Мордвінцев, А. Г. Слюсаренко. К.: Знання-Прес, 2002.
14. Пальм Н. Д., Гетало Т. Є. Історія української культури: навчальний посібник / Н. Д. Пальм, Т. Є. Гетало. Х.: Вид. ХНЕУ, 2013. 296 с.
15. Пасічник М. С. Історія України: Державницькі процеси, розвиток культури, політичні перспективи: навчальний посібник / М. С. Пасічник. 2-ге вид., стереотип. К.: Знання, 2006. 735 с.
16. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К. Парламентське видавництво, 2011. 433 с.
17. Світлична В. В. Історія України: навч. посібн. / В. В. Світлична. 6-те вид., випр. і доп. К. Каравела, 2012. 384 с.
18. Слабошпицький М. Нариси з історії української культури / М. Слабошпицький. 2-ге вид., допов. К.: Вид-во М. П. Коць; Ярославів вал, 2006. 416 с.
19. Танцюра В. І. Історія України: навчальний посібник / В. І. Танцюра, С. М. Куліш, О. О. Пересада. 2-ге вид., доп. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 536 с.
20. Хома І. Я., Сова А. О., Мина Ж. В. Історія української культури: навчальний посібник / І. Я. Хома, А. О. Сова, Ж. В. Мина. Львів: Видавництво «Львівської політехніки», 2012. 356 с.
21. В. М., Тишевська Л.Г. Історія української культури: навч. посіб. / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська; наук. ред. В. М. Шейко. К.: Кондор, 2006.

Додаткова література

1. Абліцов В. Галактика «Україна». Українська діаспора: видатні постаті / В. Абліцов. К.: КИТ, 2007. 436 с.
2. Абліцов В. Україна. Меценати / В. Абліцов. К.: Літера ЛДТ, 2011. 206 с.
3. Андреев В., Руденко А. Рід Дорошенків у громадсько-політичному і культурному житті України (XVII – XX ст.) / В. Андреев, А. Руденко. Український історичний журнал. К. №1 за січень-лютий 2015. С. 39-56.
4. Андрухів І. Кость Левицький: політик, громадський діяч, правник (1859 – 1941): монографія / І. Андрухів, С. Сворака, В. Ковалик. Надвірна: Наддніпрянська друкарня, 2009. 104 с.
5. Балюк В. П., Кузьміна Н. М., Спірянова С. В., Токміленко О. В. (2022) Григорій Сковорода – духовний код української нації (До 300-річчя від дня народження) [Електронний ресурс] / В. П. Балюк, Н. М. Кузьміна, С. В. Спірянова, О. В. Токміленко. Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/20413>
6. Босько В. Визначні постаті Степової Еллади до 250-річчя заснування фортеці Святої Єлисавети м. Єлисаветград / В. Босько. Кіровоград: Вид. центр «Інформаційна мережа», 2004. 376 с.
7. Брехуненко В. Богдан Хмельницький / В. Брехуненко. К., 2007. 72 с.
8. Василенко В. С. Дослідження Дмитра Чижевського: культура, епоха, стиль / В. С. Василенко. *Вісник НАН України*. 2023. № 9. С. 42-61.
9. Вегеш М., Концур-Карабінович Н. Українська Греко-Католицька Церква в портретах / М. Вегеш, Н. Концур-Карабінович. Ужгород: «АУТДОР-ШАРК», 2021. 347 с.
10. Вовк Л. П. Педагогічна і науково-просвітницькі пріоритети спадщини М. П. Драгоманова [Електронний ресурс]
11. Володимир Винниченко: [Політ. біограф.] / С. В. Кульчицький, В. Ф. Солдатенко. К.: Альтернативи, 2005. 374 с.
12. Гавриш І. Таємниця в'язня № 72192. Бандера у Заксенгаузі. *Історія*. Львів, 2016. № 2 (лют). С.1-5.
13. Горобець В. Світанок Української держави. Люди, соціум, влада, порядки, традиції / В. Горобець. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 440 с.
14. Готра О. Біографістика в контексті дослідження історії [Електронний ресурс]
15. Дроздовський Д. І. Код майбутнього. Філософія українського шістдесятництва: монографія / Д. І. Дроздовський. К.: Видавничий дім «Всесвіт», 2006.
16. Заруба В. М. Козацька старшина гетьманської України: персональний склад та родинні зв'язки (1648 – 1783). Дн-к: Ліра, 2011. 932 с.
17. Жадько В. О. Микола Аркас як фундатор відродження історичної пам'яті та духовності Півдня України / В. О. Жадько. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2007. Вип.30. С.13-23.
18. Жадько В. Український некрополь / В. Жадько. К., 2005. 230 с.
19. Іваницька С. Т. Українська ліберально-демократична еліта: колективний портрет (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / С. Т. Іваницька. Запоріжжя: Просвіта,

2011.

20. Історія політичної думки: навчально-енциклопедичний словник-довідник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ - 2000, 2015.

21. Karpenko V.V. (2014) Лев Платонович Симиренко: життя та діяльність. Науково-теоретичний альманах Грані, Т. 17 №12 (116). 135-141. Режим доступу: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/784>

22. Ковальчук О. Краса і сила у практиках повсякдення (творчість В. Винниченка 1902 – 1920) / О. Ковальчук. Ніжин, 2008.

23. Козьма В. В. (2016) Феномен «Великої особистості» в історії державотворення (політико-антропологічний нарис) [Електронний ресурс] / В.В.Козьма. Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27399>

24. Коломієць Р. Марко Кропивницький / Р. Коломієць. Харків: Фоліо, 2019. 134 с.

25. Коляда І. Соломія Крушельницька / І. Коляда. Харків: Фоліо, 2020. 121 с. (Знамениті українці).

26. Литвин М., Науменко К. Збройні сили України першої половини ХХ століття. Генерали і адмірали / М. Литвин, К. Науменко. Львів-Харків, 2007.

27. Martinchuk I., Pavlova A. (2018) Визначні особистості литовсько-руської держави: український контекст. Історичні і політологічні дослідження. 2018. № 1 (62). Донецьк: ДНУ імені Василя Стуса. Режим доступу: <https://jhpr.donnu.edu.ua/article/view/5727>

28. Маринович М. Митрополит Андрей Шептицький і принцип «позитивної суми» / М. Маринович. Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. 248 с.

29. Мацько Л. І. (2014) Мовна особистість Тараса Шевченка як чинник формування національної ідентичності [Електронний ресурс] / Л. І. Мацько. Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/29499>

30. Михайлів Т. В., Михайлів Т. А. Видатні постаті українського державотворення. Довідник / Т. В. Михайлів, Т. А. Михайлів. Харків: Основа, 2014. 128 с.

31. Михайлівський В. Наші королі – Reges Nostri. Володарі та династії в історії України (1340 – 1795) / В. Михайлівський. К.: Темпора, 2023. 432 с.

32. Михайло Грушевський: біографічний нарис / Р. Я. Пиріг, В. В. Тельвак. К.: Либідь, 2016. 576 с.

33. Михайло Іванович Туган-Барановський: особистість, творча спадщина і сучасність / ред. О. О. Шубін; Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Донецьк: Каштан, 2007. 356 с.

34. Нахлік Є. К. Пантелеймон Куліш: особистість, письменник, мислитель: у 2-х т. / Є. К. Нахлік; НАН України Львівське відділення Ін-ту літератури ім. Т. Г. Шевченка; Міжнародний фонд Пантелеймона Куліша. К.: Український письменник, 2007. 462 с.

35. Ніколаєнко В. І. та ін. Історія України: бібліографічний довідник / В. І. Ніколаєнко, С. І. Мешковая, С. С. Ткаченко. Х.: НТУ «ХП», 2007. 158 с.

36. Новиков А. Український театр і драматургія: від найдавніших часів до початку ХХ ст.: монографія / А. Новиков. Харків: Харківське історико-

філологічне товариство, 2015. 412 с.

37. Ovchruk Olha Творча особистість у вимірах феномену національно-культурної пам'яті / Olha Ovchruk. Вісник національної академії керівних кадрів культури і мистецтва. 2022. № 2. С. 23-29.

38. Олійник О. Л. Традиції врядування в політиці і практиці гетьмана П. Сагайдачного. [Електронний ресурс]

39. Павленко С. Іван Мазепа як будівничий української культури / С. Павленко. К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2005. 304 с.

40. Пиріг Р. Я. «Білий кентавр українського козацтва: до проблеми міфологізації образу гетьмана Павла Скоропадського / Р. Я. Пиріг. *Український історичний журнал*. 2010. № 6. С. 136-143.

41. Полководці Війська Запорозького: історичні портрети. Кн. 2 / ред. кол.: В. Смолій (відп. ред.), О. Гуржій, В. Матях, В. Щербак, Б. Черкас (відп. секретар); НАН України; Інститут історії України; Науково-дослідний інститут козацтва; Український інститут воєнної історії. К.: Видавництво «Вік», 2004. 276 с. (Козацька спадщина).

42. Половець В. М. (2018) Визначні постаті Чернігівщини / В. М. Половець. Чернігів: Проміт, 268с.

43. Путро О. І. Гетьман Кирило Розумовський та його доба (з історії українського державотворення XVIII ст.): монографія: в 2-х ч. / О. І. Путро; Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. К, 2008. 239 с.

44. Радовський В. Тамга гетьмана Мазепи / В. Радовський. Львів: Центр Європи, 2012. 234 с.

45. Радчук А. О. Національно-культурна діяльність Михайла Старицького (1860 – 1904 рр.) [Електронний ресурс]

46. Савченко В. А. Махно / В. А. Савченко. Харків: Фоліо, 2005. 416 с.

47. Скорина Л. Література і літературознавство української діаспори. Курс лекцій / Л. Скорина. Вид. 2-е, доп. Черкаси: Брама – Україна, 2005. 384 с.

48. Смолій В. А. Микола Костомаров віхи життя і творчості: енцикл. словн. / В. А. Смолій, Ю. А. Пінчук, О. В. Ясь. К.: Вища школа, 2005. 544 с.

49. Солдатенко В. Ф. Винниченко і Петлюра. Політичні портрети революційної доби / НАН України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. К.: Світогляд, 2007. 621 с.

50. Старовойтенко Інна. Євген Чикаленко: людина на тлі епохи: монографія / І. Старовойтенко. К.: Темпора, 2009. 544 с.

51. Степан Процюк про Василя Стефаника, Карла-Густава Юнга, Володимира Великого, Архіпа Тесленка, Ніку Турбіну / С. Процюк. К.: Грані – Т, 2008. 96 с.

52. Таїрова-Яковлева Т. Пилип Орлик і мазепинці / Т. Таїрова-Яковлева. К.: Кліо, 2022. 216 с.

53. Тетеріна-Блохин Д. Історія української політичної еміграції в славетних іменах / Д. Тетеріна-Блохин. Полтава-Мюнхен: видавець Шевченко Р. В., 2011. Т. II. 414 с.

54. Ткаченко Л. І. Григорій Сковорода: екзистенційні доміанти життєтворення / Л. І. Ткаченко. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 3/47. С. 18-29.

55. Топська Н. Батько українського театру (Марко Кропивницький) / Н. Топська. К.: Кн. база «Альфа», 2017. 64 с.
56. Україна доби Івана Мазепи. 1708 – 1709 роки в документальних джерелах / упор. С. Павленко. Київ: Мистецтво, 2019. 496 с.
57. Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / упоряд. В. А. Просаловой. Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. 516 с.
58. Химка І. Християнство і радикальний націоналізм: Митрополит Андрей Шептицький та бандерівський рух / І. Химка. *Спільне*, 2014. № 8.
59. Чепіль М. Патріотизм як ціннісна орієнтація української молоді у творчому доробку Івана Франка (1856 – 1916) [Електронний ресурс]
60. Цалик С. М., Селігей П. О. Таємниці письменницьких шухляд: детективна історія української літератури / С. М. Цалик, П. О. Селігей. К.: Наш час, 2010.
61. Чухліб Т. Секрети українського полівасалітету. Хмельницький – Дорошенко – Мазепа / Тарас. Чухліб; НАНУ; Інститут історії України; Науково-дослід. інститут козацтва. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 327 с.
62. Яневський Д. Євген Коновалець. Андрій Мельник. Портрети на тлі епохи. Перша спроба наукової біографії / Д. Яневський. Харків: Фоліо, 2023. 510 с.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, Протокол № 1 від «29» серпня 2024р.

